

Peníze a centrální banka

Jan Filáček

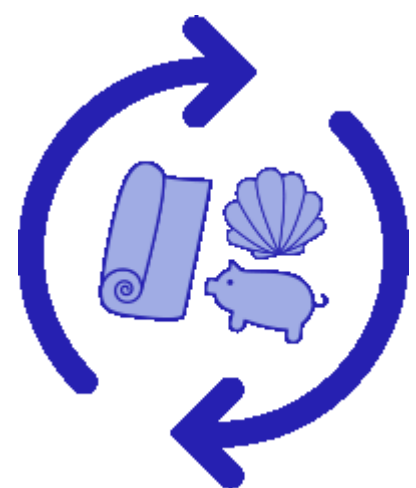
Vzdělávací prezentace

Historie peněz

Směna zboží a služeb za jiné zboží a služby (tzv. barter)

Peníze v podobě mušlí, dobytka, soli, tabáku, či plátna
(odtud odvozeno slovo platit)

Peníze v podobě mincí z drahých kovů

Historie peněz

Papírové peníze (bankovky)

Bezhotovostní peníze (platební karty, elektronické peníze, bezhotovostní platby)

Jaké byly podle Vás největší nevýhody peněz v podobě mušlí či dobytka?

Proč byly zlaté mince nahrazeny bankovkami?

Lze se i dnes setkat se zlatými mincemi?

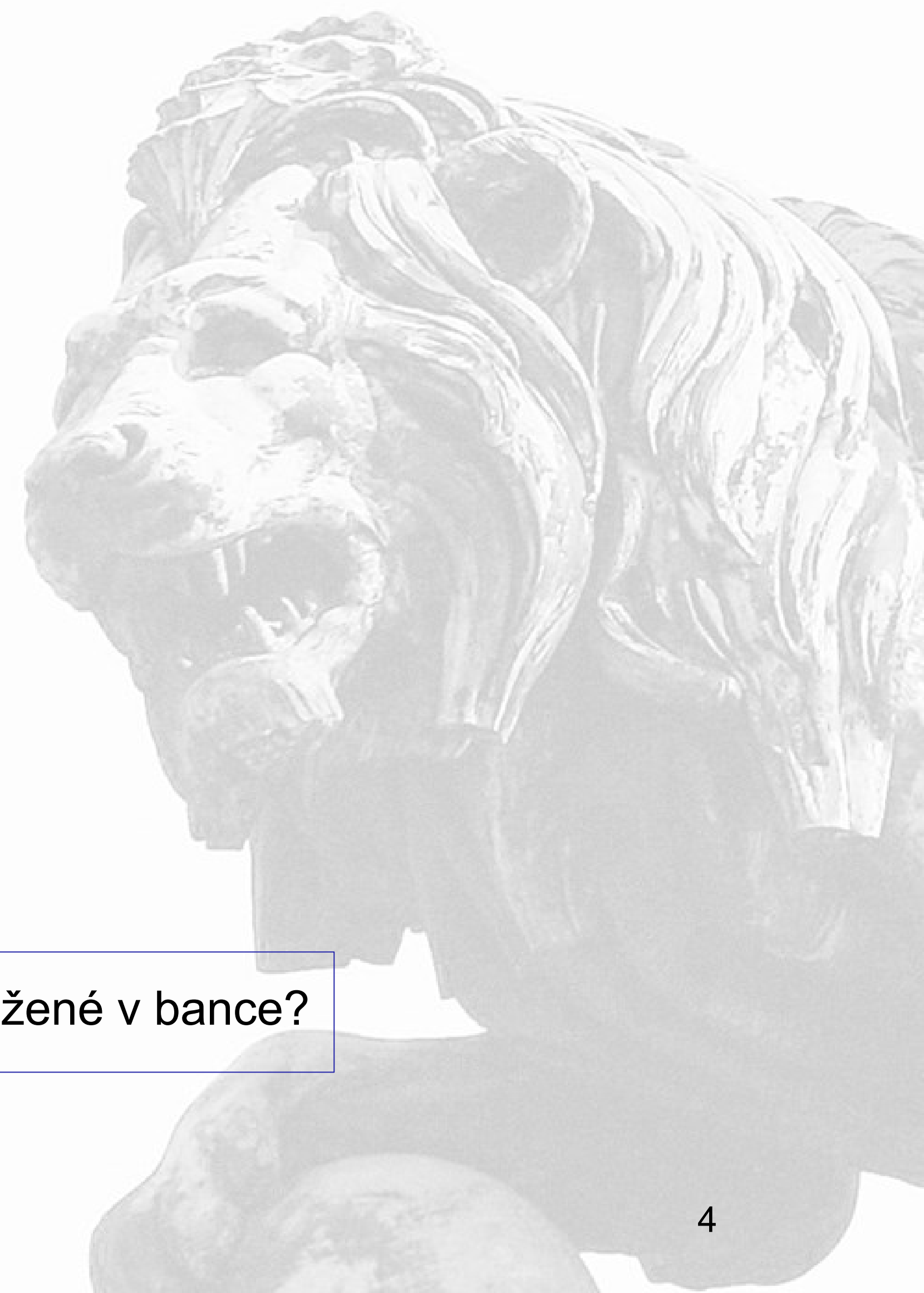
Funkce peněz

- Peníze umožňují směnu zboží a služeb
- Vyjadřují hodnotu zboží a služeb (např. ve smlouvách, při oceňování)
- Lze v nich uchovávat bohatství

Nevýhodou peněz je, že:

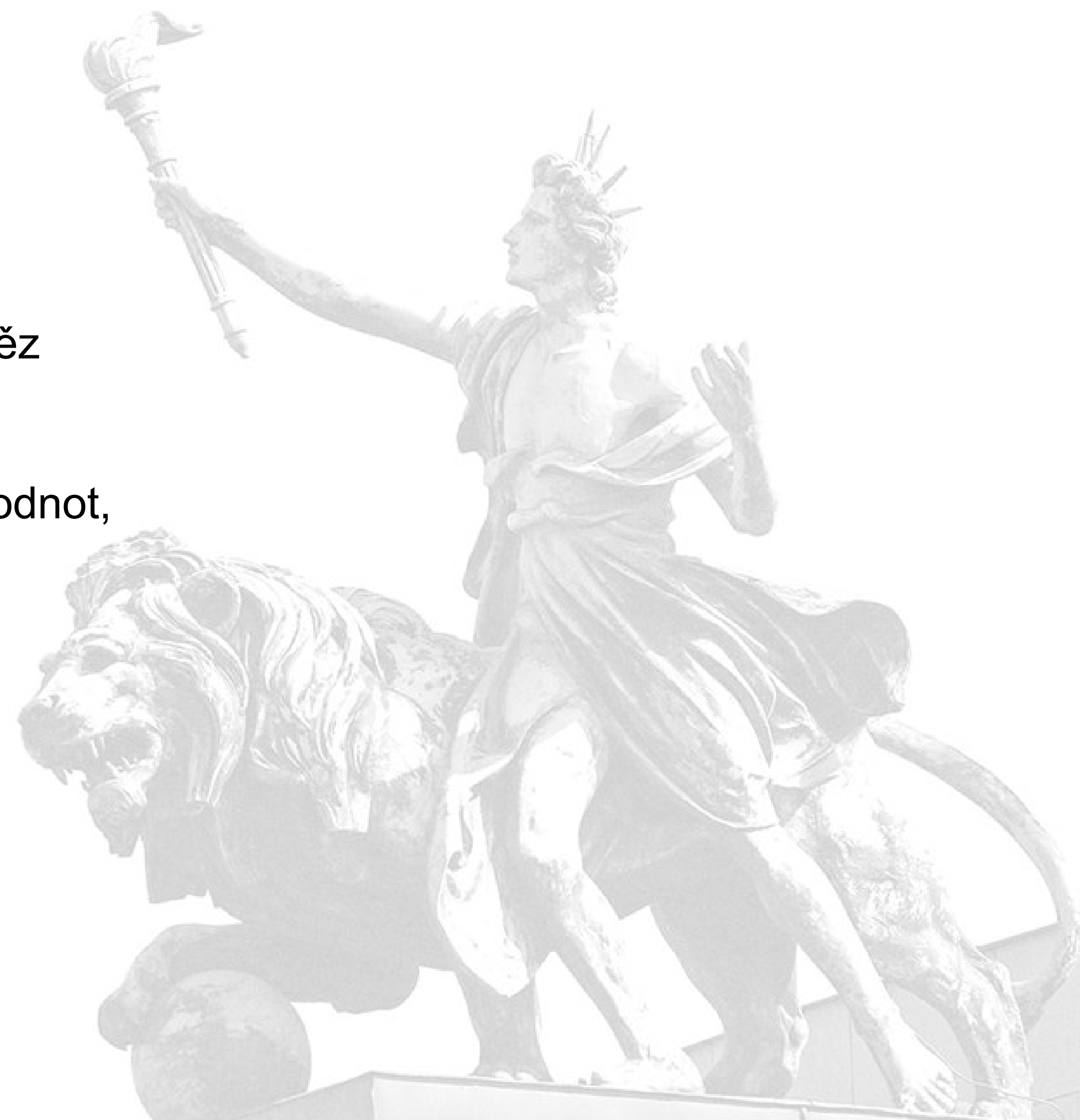
- Hotovostní peníze nenesou úrok
- Inflace znehodnocuje hodnotu peněz

K čemu používáte peníze Vy? Je lepší mít peníze schované pod polštářem nebo uložené v bance?

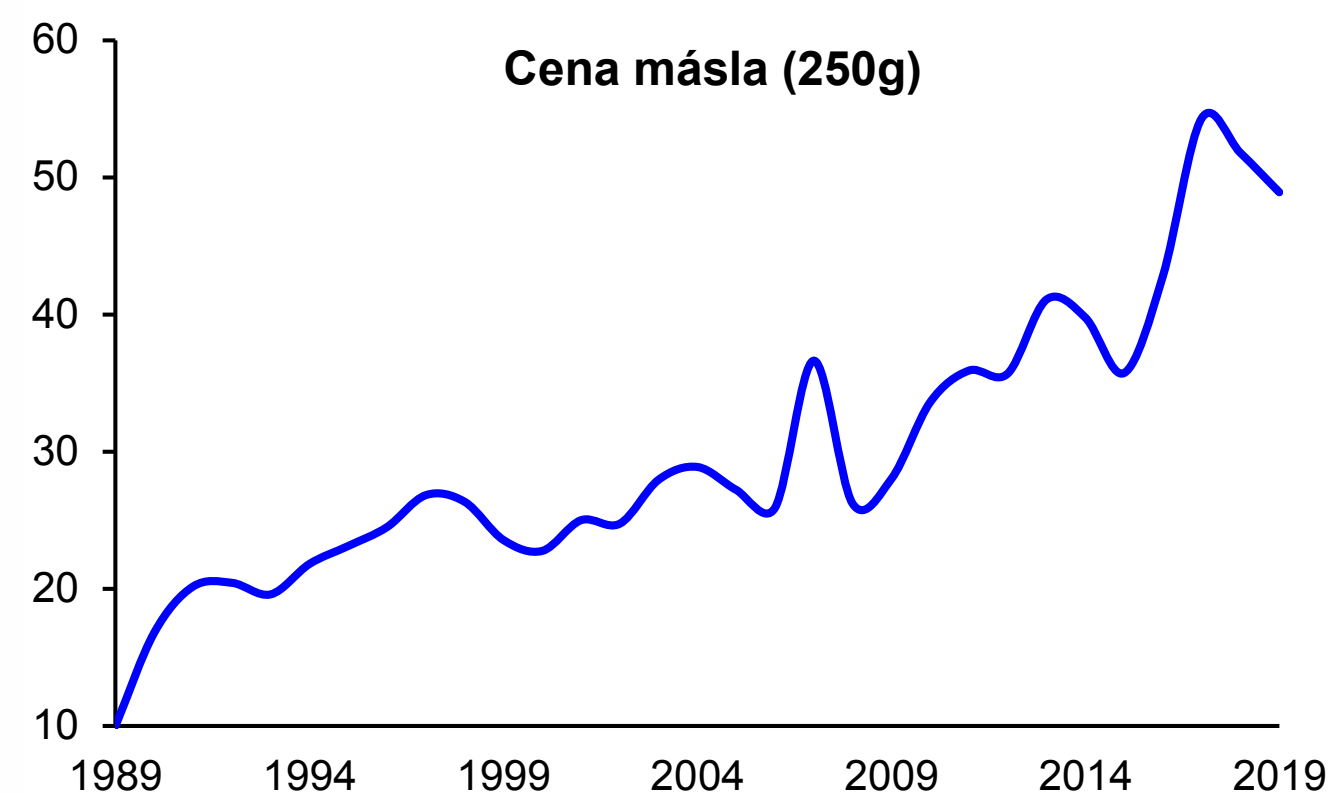
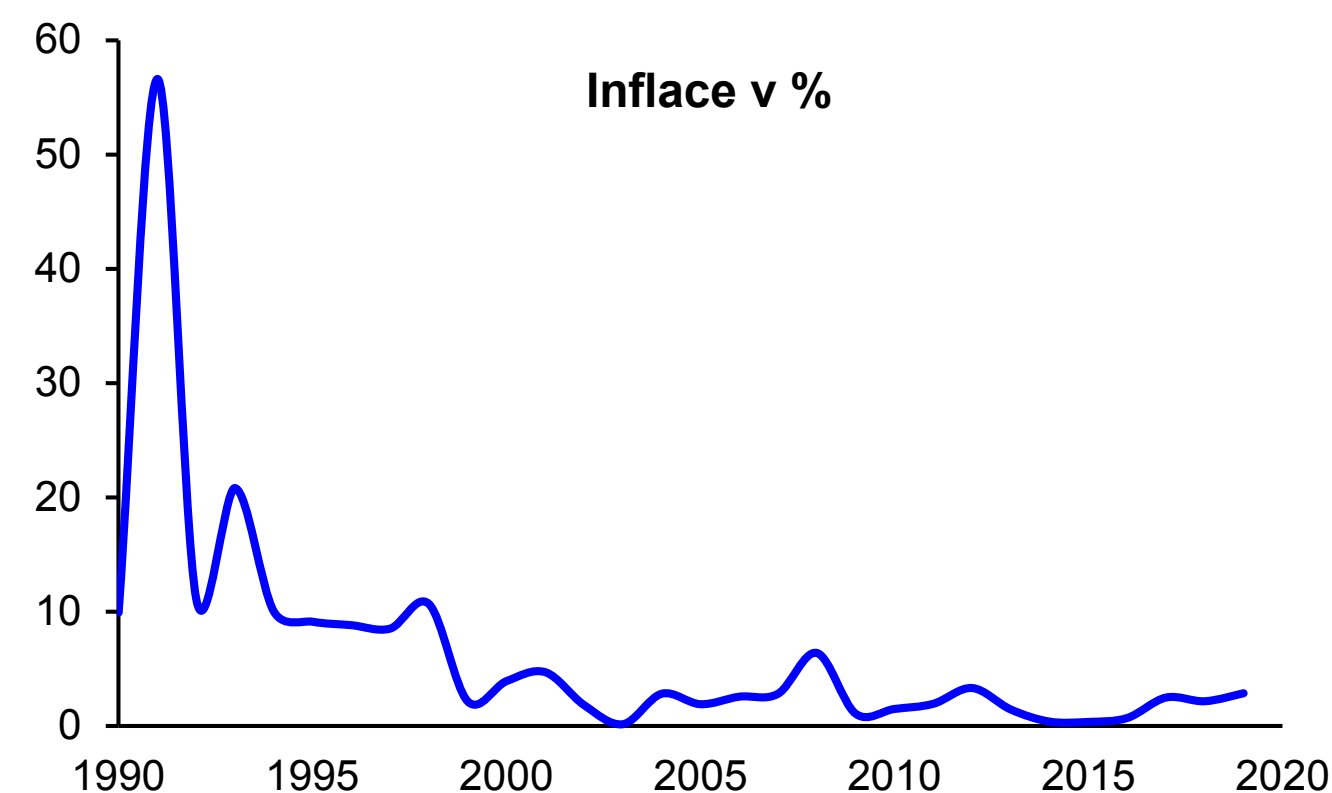
Inflace jako penězokaz

- Rostoucí ceny zboží a služeb (inflace) snižují reálnou hodnotu peněz
→ za stejné peníze si koupíme méně
- V některých zemích a dobách dosahovala inflace neuvěřitelných hodnot, peníze se staly bezcennými prakticky přes noc
 - Německo po 1. světové válce
 - Zimbabwe na začátku 3. tisíciletí

Cenová stabilita

- Snahou centrálních bank je proto péče o cenovou stabilitu = nízkou inflaci (např. 2%)
- Inflace v ČR byla na začátku 90. let vysoká, dnes se pohybuje na úrovni vyspělých zemí

Které věci kupujete dražší a které naopak levněji než před pěti lety? Když Vaše kapesné stoupne o 100 % a ceny vzrostou také o 100 %, jste na tom lépe nebo hůře?

Peníze vydává centrální banka

- Mince a bankovky emitovány centrální (státní) bankou
- Platbu v místní měně nelze odmítnout
- Podmínky platby dány zákonem
 - platba bankovkami je bez omezení, avšak do maximální výše 270 tisíc Kč
 - platbu mincemi lze odmítnout, pokud platíte více jak 50 mincemi

Krytí peněz

- V minulosti byly peníze kryty zlatem – centrální banka držela v trezorech takové množství zlata, které odpovídalo objemu oběživa
- V současnosti jsou peníze kryty zlatem jen minimálně, převážně jsou kryty jinými aktivy centrální banky (zahraničními cennými papíry)

Proč se podle Vás přešlo od zlata k jinému krytí peněz? Které zahraniční měny znáte?

Ochranné prvky peněz

- Bankovky i mince obsahují množství ochranných prvků
 - 1 Vodoznak – portrét Karla IV
 - 2 Proužek s mikrotextem „100 Kč“
 - 3 Ochranná barevná vlákna
 - 4 Značka v podobě písmen „ČR“, část viditelná na líci, v průhledu viditelná celá
 - 5 Skrytý obrazec „100“
 - 8 Mikrotext – hodnota bankovky číslicemi a slovy

Dokážete najít ochranné prvky na jiných bankovkách? Má Vaše 100korunová bankovka odlišné ochranné prvky? Nemusí být falešná, pouze je staršího data vydání. Například u bankovky z roku 1993 je vodoznak 1 umístěn výše, nemá vlákna 3 a soutiskové značka 4 je v podobě písmen „CS“.

Padělání peněz

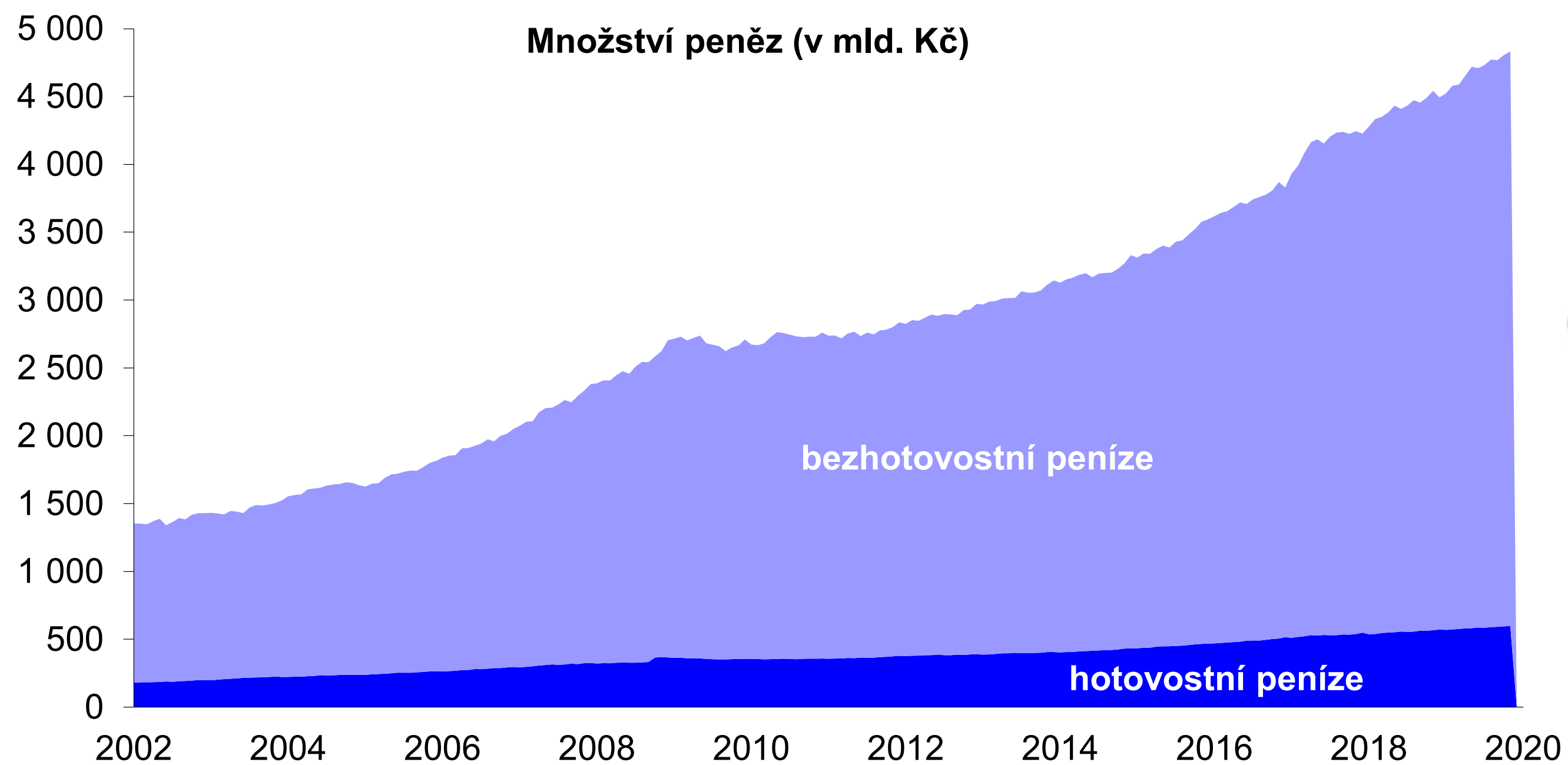
- i přesto dochází k padělání (napodobování) peněz:

Jak se zachováte, pokud se Vám někdo pokusí dát falešnou bankovku?
Ve kterých místech je největší riziko výskytu padělaných peněz?

Bezhotovostní peníze

- Bezhotovostních peněz je dnes v ekonomice mnohem více než peněz hotovostních

Tvorba peněz

- Bezhotovostní peníze vytváří komerční banky tím, že poskytují úvěry domácnostem a podnikům
- Objem poskytnutých úvěrů, a tím i množství peněz v ekonomice, je ovlivněn tím, jak se ekonomice daří
- Centrální banka nastavuje pro komerční banky pravidla a limity, které zajišťují, aby se peněžní systém nevymknul kontrole. Současně svými nástroji ovlivňuje ekonomickou aktivitu, a tím i motivaci domácností a firem žádat o nové úvěry

Myslíte si, že banka poskytne úvěr každému, kdo o něj požádá? Jaká kritéria podle vás banky používají pro hodnocení tzv. bonity klienta, resp. pravděpodobnosti, že úvěr včas splatí?

Bezhotovostní platby

- Platební karty

- **Debetní**

- (slouží k vybírání peněz z účtu)

- **Kreditní**

- (slouží k čerpání spotřebního úvěru)

- Bezhotovostní převody – z jedné banky do druhé

- Elektronické peněženky – platby přes internet nebo pomocí mobilního telefonu

Používáte platební kartu? Jaké má výhody a nevýhody oproti platbě v hotovosti?

Přijetí eura

- ČR se při vstupu do Evropské unie zavázala přijmout jednotnou evropskou měnu – euro
 - Přijetí je vázáno na splnění určitých ekonomických a institucionálních kritérií
 - Více informací naleznete v prezentaci „Česká republika na cestě k euru“

Už jste někdy platili v eurech? Jaké jsou podle Vás výhody a nevýhody toho, že se ve více zemích platí stejnou měnou?

Zajímá Vás více informací?

- Na [stránkách ČNB > Měnová politika > Vzdělávání](#) naleznete odpovědi na Vaše otázky

Zdroje

• Grafy

- str. 5 zdroj dat: <http://www.czso.cz> [cit. 2020–23–01].
- str. 10 zdroj dat: <http://www.cnb.cz> [cit. 2020–23–01].

• Obrázky

- str. 1 200_lic.jpg [cit. 2020–23–01]. Volně dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/200-kc/>
- str. 2 archiv ČNB [cit. 2010–13–07].
Barter.jpg [cit. 2010–13–07]. Dostupný pod licencí Creative commons na <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Barter.jpg>.
Credit-cards.jpg [cit. 2010–13–07]. Dostupný pod licencí Creative commons na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Credit-cards.jpg>.
- str. 4 5 milliarden mark.jpg [cit. 2010–13–07]. Dostupný pod licencí Creative commons na http://commons.wikimedia.org/wiki/File:5_milliarden_mark.jpg.
Inflació utan 1946.jpg [cit. 2010–13–07]. Dostupný pod licencí Creative commons na http://en.wikipedia.org/wiki/File:Inflaci%C3%B3_utan_1946.jpg.
- str. 6 fotografie různých mincí [cit. 2010–13–07]. Volně dostupné na <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/mince/>
- str. 7 archiv ČNB [cit. 2010–13–07].
- str. 8 100_ochranne_prvky.jpg [cit. 2020–23–01]. Volně dostupné na <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/bankovky/ochranne-prvky-100-kc/>
- str. 9 archiv ČNB [cit. 2010–13–07].
- str. 12 Credit-cards.jpg [cit. 2010–13–07]. Dostupný pod licencí Creative commons na <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Credit-cards.jpg>.
- str. 13 mince_1czk.jpg [cit. 2010–13–07]. Volně dostupné na <https://www.cnb.cz/cs/bankovky-a-mince/mince/1-kc/>;
Eur.comm.orig.100.gif [cit. 2010–23–09]. Dostupný pod licencí Creative commons na <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eur.comm.orig.100.gif>.
- str. 14 archiv ČNB [cit. 2010–13–07].